7/964
966 3

T. C.
ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI
Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı
Koordinasyon ve Mevzuat Dairesi Başkanlığı

SÜRELİ
İVEDİ

SAYI : B.18.0.APK.0.03-01/090.01.01- 821 - 2402 2018 /2003

KONU : Sn. Hakkı ÜLKÜ'nün
Yazılı Soru Önergeleri

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA
(Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığı)

İLGİ : 28/07/2003 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-2599 sayılı yazınız.

İlgi yazı ekinde alınan, İzmir Milletvekili Sayın Hakkı ÜLKÜ'nün "Gemi sökümü işlemleri ile çevre ve insan sağlığına etkilerine ilişkin" 7/964 esas sayılı ve "Ülkemizdeki tehlikeli atık hareketine ilişkin" 7/966 esas sayılı yazılı soru önergeleri Bakanlığımızca incelenmiş olup, cevabi yazımız ilişikte gönderilmektedir.

Arz ederim.

Osman PEPE
Bakan

EKLER:
EK-1: Cevabi Yazı (7 sayfa)

DAĞITIM:
Gereği :
Türkiye Büyük Millet Meclisi Bşk.
(Kanunlar ve Kararlar Dai. Bşk.)

Bilgi:
Başbakanlık

T. C. Çevre ve Orman Bakanlığı APK Kurulu Başkanlığı Atatürk Bulvarı No: 153 Bakanlıklar/ANKARA
Tel: 417 77 22 Fax: 417 91 60 e-mail: koordmevz@orman.gov.tr

7/964

İZMİR MİLLETVEKİLİ SAYIN HAKKI ÜLKÜ'NÜN "GEMİ SÖKÜMÜ İŞLEMLERİ İLE ÇEVRE VE İNSAN SAĞLIĞINA ETKİLERİNE İLİŞKİN" 7/964 ESAS SAYILI YAZILI SORU ÖNERGESİ HAKKINDA ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞININ CEVABI

1- Hurda gemi söküm işlemleri; çevre ve insan sağlığı açısından kirletici unsurlar taşımaktadır. Söz konusu işlemler kontrol altında bulundurulabilen ve çevre açısından gerekli önlemlerin alınabildiği bölgelerde yapılmalıdır. Ülkemizde ciddi boyutlarda hurda ithalatı gerçekleştirilmekte olup, bunların arasında hurda gemiler çok önemli yer tutmaktadır. Bu tür faaliyetlerin Türkiye ekonomisine katkı sağladığı da göz önünde bulundurulmalıdır.

2- İzmir İli, Aliağa İlçesi, Taşlıburun ve Ilıcaburun arasında bulunan gemi söküm tesisleri 07.10.1974 tarih ve 7/8951 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tarım dışı amaca ayrılan ve 21.10.1974 tarihinde İmar ve İskan Bakanlığı'nca onaylanarak izin verilen tek Gemi Söküm Bölgesidir. Bölge ile ilgili olarak uygulama esaslarını belirlemek üzere hazırlanan "Aliağa Gemi Söküm Bölgesi Yönetmeliği" 01 Eylül 1986 Tarih ve 19208 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bölgedeki gemi söküm işletmeleri 1992 yılında kurulan Bakanlığımız İzmir İl Çevre ve Orman Müdürlüğü tarafından düzenli olarak denetlenmektedir. 22.9.1993 tarih ve 64/1993/9 sayılı Mahalli Çevre Kurulu kararına istinaden 23.02.1994 tarih ve 269 sayılı Valilik Makamı Oluru ile gemi söküm tesislerine söküm izninin il Çevre ve Orman Müdürlüğü, Sağlık Müdürlüğü, Gemi Mühendisleri Odası ve Aliağa liman Başkanlığı elemanlarından oluşan bir heyet tarafından verilmesi kararlaştırılmıştır. Ancak, daha sonra Aliağa Gemi Söküm Bölgesi Yönetmeliği gereği, söküm için bölgeye getirilen gemilere söküm izninin Aliağa Liman Başkanlığı'nca verilmesi, çevre sorunlarının ise İl Çevre ve Orman Müdürlüğü ve ilgili kaymakamlıkça takip edilmesi kararlaştırılmış ve bu husus İlgili Valilik Makamınca 11.04.1995 tarih ve 68 sayı ile onaylanmıştır.

Ayrıca ülkemizde gemi sökümü konusunda mevcut uygulamayı değerlendirmek amacıyla Aliağa Gemi Söküm Yönetmeliği'nin gelişen teknolojilerin uygulanmasına imkan sağlayacak şekilde revize edilmesini sağlamak konularında; Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, Başbakanlık Gümrük Müsteşarlığı, Başbakanlık Denizcilik Müsteşarlığı (Gemi İnşa ve Tersaneler Genel Müdürlüğü), Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Bakanlığımız arasında çalışmalar yürütülmektedir.

Bu bağlamda, Aliağa gemi söküm bölgesindeki arazilerin Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü tarafından 5 yıllığına gemi sökümcülerine kiralanıyor olması nedeniyle gemi söküm şirketlerince bugüne kadar bölgede yapılması gereken yatırımlar yetersiz kalmıştır. Bu sorunun giderilmesi için, Denizcilik Müsteşarlığı ilk etapta Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü ile bir protokol imzalayarak, arsaların 29 yıllığına sökümcü firmalara kiralanabilmesi için imkan sağlamıştır. Bununla birlikte Aliağa Gemi Bölgesinin çevre ve işçi sağlığı hususlarındaki koşullarının iyileştirilebilmesi için, mevcut Aliağa Gemi Söküm Bölgesi Yönetmeliğinin revizyon çalışmaları Denizcilik Müsteşarlığınca yürütülmekte olup, hazırlanan "Gemi Söküm Yönetmeliği" taslağı kurumların görüşüne sunulmuştur.

7/964

Söz konusu tesisler 2872 sayılı Çevre Kanunu ve ilgili yönetmelikler kapsamında düzenli olarak denetlenmekte ve mevzuata aykırı olan durumlarda yasal işlem uygulanmaktadır.

3- Aliağa Bölgesindeki gemi söküm işletmeleri 1992 yılında kurulan İzmir İl Çevre ve Orman Müdürlüğü tarafından düzenli olarak denetlenmektedir. 22.9.1993 tarih ve 64/1993/9 sayılı Mahalli Çevre Kurulu kararına istinaden 23.02.1994 tarih ve 269 sayılı Valilik makamı oluru ile, gemi söküm tesislerine söküm izninin İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Sağlık Müdürlüğü, Gemi Mühendisleri Odası ve Aliağa Liman Başkanlığı elemanlarından oluşan bir heyet tarafından verilmesi kararlaştırılmıştır. Ancak, daha sonra "Aliağa Gemi Söküm Bölgesi Yönetmeliği" gereği, söküm için bölgeye getirilen gemilere söküm izninin Aliağa liman Başkanlığı'nca verilmesi, çevre sorunlarının ise İl Çevre ve Orman Müdürlüğü ve ilgili Kaymakamlıkça takip edilmesi kararlaştırılmış ve bu husus 11.04.1995 tarih ve 68 sayı ile Valilik makamınca onaylanmıştır. Gemilere söküm izninin verilmesi için kriterler söz konusu Yönetmelikte belirtilmektedir.

Söküm amacıyla ülkemize gelen hurda gemilerde bulunan ve tehlikeli özellik arz eden malzemelerin başında asbest gelmektedir. 11.07.1993 tarih ve 21634 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Zararlı Kimyasal Madde ve Ürünlerinin Kontrolü Yönetmeliği"nin 7 nci bölümünde özellikle amfibol tipi asbest türlerinden her çeşit malzeme üretimi 1 Ocak 1996 tarihinden itibaren yasaklanmıştır.

Ayrıca, bu tür malzemelerin söküm işlemleri ile ilgili olarak, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (İSGÜM) İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Müfettişliği söz konusu işyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği bakımından denetimler yapmakta, iş kazaları ve meslek hastalıklarına karşı alınan önlemleri değerlendirmektedir.

1994 yılında yürürlüğe giren "Tehlikeli Atıkların Sınırlarötesi Taşınımı ve Bertarafının Kontrolüne ilişkin Basel Sözleşmesi baz alınarak hazırlanan ve 27.8.1995 tarih ve 22387 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren "Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında tehlikeli atık listesinde yer alan asbest (toz ve lifleri) içeren atıkların, aynı yönetmeliğin 28 inci maddesi gereğince Türkiye'nin yetkisi altında bulunan sahalara ve serbest bölgelere ithali yasaklanmıştır. Bunun yanı sıra, Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Madde ve Atıklara İlişkin Dış Ticarette Standardizasyon tebliğleri her yıl güncelleştirilmektedir. 2003 yılında yapılacak uygulamalarla ilgili "Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Yakıt ve Atıklara İlişkin Tebliğ Dış Ticarette Standardizasyon (2003/3) 27.12.2002 tarih ve 24976 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Dış Ticarette Standardizasyon: 2003/3 tebliği kapsamında EK-V İthali Yasak Atık ve Maddeler kapsamında Y 36 asbestin (toz ve lifleri) ithali yasaktır.

Ayrıca, "Gemi Söküm Faaliyetleri" 06.06.2002 tarihli Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Yönetmeliği EK- 1 Listesinde yer almakta olup bu tip projeler hakkında anılan Yönetmelik uyarınca ÇED Raporu hazırlanması gerekmektedir.

4- Bakanlığımız, İl Çevre ve Orman Müdürlükleri, İl Sağlık Müdürlükleri, Gümrük Müsteşarlığı, Denizcilik Müsteşarlığı ve Liman İşletmeleri ile koordineli olarak gemi söküm faaliyetlerine ilişkin çalışmalar yürütmektedir.

Asbest taşıyan gemilerin ülkemize illegal yollardan girişini engellemek amacıyla, mevcut uygulamayı değerlendirmek, Aliağa Gemi Söküm Yönetmeliği'nin günümüz koşullarına ve gelişen teknolojilerin uygulanmasına imkan sağlayacak şekilde revize edilmesi konusunda 08.02.2002 ve 10.02.2002 tarihlerinde Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, Başbakanlık Gümrük Müsteşarlığı, Başbakanlık Denizcilik Müsteşarlığı (Gemi İnşaa ve Tersaneler Genel Müdürlüğü) ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile toplantılar düzenlenmiştir.

Toplantıda, Aliağa Gemi Söküm Bölgesinin çevre ve işçi sağlığı hususlarında rehabilite edilmesine, mevcut Aliağa Gemi Söküm Bölgesi Yönetmeliğinin ilgili kurum ve kuruluşlardan oluşan komisyon tarafından revize edilmesine, koordinasyonu sağlama görevinin de Denizcilik Müsteşarlığı'na verilmesine karar verilmiştir. Bu bağlamda çalışmalar devam etmektedir.

Cemsan Gemi Söküm Demir Çelik Sanayi Ticaret Limited Şirketi tarafından Aliağa Gemi Söküm Bölgesine sökülmek üzere getirilen Fransız menşeili Sea Beirut adlı geminin kazan dairesinin yalıtım malzemelerinin asbest içermesi ve bu durumun menşei ülke olan Fransa'nın yetkili otoritesi tarafından ülkemize yazılı olarak bildirilmemesi nedeniyle Bakanlığımızca ithalatının durdurulması ve geminin menşei ülkeye geri gönderilmesi amacıyla Denizcilik Müsteşarlığına, Dış Ticaret Müsteşarlığına ve İzmir Valiliğine talimat verilmiştir. Ayrıca Dışişleri Bakanlığı'na Sea Beirut adlı hurda geminin en kısa sürede Fransa tarafından geri alınmasının sağlanması amacıyla Fransa hükümetine ve Basel Sekretaryasına bildirmek üzere gerekli girişimlerin başlatılması hususu talep edilmiştir.

Söz konusu şirket tarafından Bakanlığımız işleminin iptali talebiyle dava açılmış ancak, İzmir 2 nci İdare Mahkemesi'nce dava konusu işlemin durdurulması talebinin reddine karar verilmiştir. Bu kapsamda söz konusu ticaret, Basel Sözleşmesi madde 9 (1-a) gereğince illegal trafik olarak değerlendirildiğinden, aynı Sözleşmenin madde 9-2 inci bendi gereğince Sea Beirut adlı hurda geminin en kısa sürede Fransa tarafından geri alınmasının sağlanması amacıyla, Fransa hükümeti ve Basel Sekretaryası nezdinde başlatılan girişimlerin sonuçlandırılması hususu mahkeme kararı ile birlikte Dışişleri Bakanlığı'na bildirilmiştir.

5- Sanayi atıklarının çevre ve insan sağlığına olabilecek zararlarına karşı yönetimi, bertaraf edilmesi ve taşınımlarına ilişkin önlemler almak üzere uluslar arası düzeyde çalışmalar kapsamında Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) bünyesinde çalışmalar sonucu hazırlanan "Basel Sözleşmesi" 05.05.1992 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ülkemiz Sözleşmeyi 22.05.1989 tarihinde imzalamış ve 22.06.1994 itibarıyla taraf olmuştur.

Sözleşmenin amacı: Tehlikeli ve diğer atıkların sınır ötesi hareketlerini azaltmak, oluştukları yere en yakın olacak şekilde çevre ile uyumlu olarak ıslahı ve bertaraf edilmesini sağlamak ve bu tür atıkların oluşumunu minimize etmektedir.

Sözleşme hükümlerine göre:

a) Taraf ülkeler tehlikeli atıkların veya diğer atıkların ithalini yasaklayan ülkelere atık ihracını yasaklamalıdır.

b) İthalatçı devletin atıkların ithalatını yasaklamadığı durumlarda, ihracatçı ülke ithalatçı ve transit ülkenin yazılı onayını almadan ihracat işlemine izin vermemelidir.
c) Taraf ülkeler sözleşmeyi onaylamayan ülkelerden, sözleşmeye göre ikili anlaşma yapmayan ülkelere tehlikeli atıkların ve diğer atıkların ithal veya ihracına izin vermemelidir.
d) Atık taşınmasıyla ilgilenen her kişi konuyla ilgili ulusal yasa ve düzenlemelere uymak zorundadır.

Bu Sözleşmede atık listeleri, yasadışı trafik, bildirim zorunluluğu gibi hükümler yer almaktadır.

Bu Sözleşme esas alınarak hazırlanan "Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği" 27 Ağustos 1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Anılan yönetmeliğin 38 inci maddesi gereğince Türkiye'nin yetkisi altında bulunan sahalara ve serbest bölgelere atık ithali yasaklanmıştır.

Ayrıca, Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Madde ve Atıklara ilişkin Dış Ticarette Standardizasyon tebliğleri her yıl güncelleştirilmektedir. 2003 yılında yapılacak uygulamalarla ilgili "Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Yakıt ve Atıklara İlişkin Tebliğ; Dış Ticarette Standardizasyon (2003/3) 27.12.2002 tarih ve 24976 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup, bu tebliğle ülkemize atık giriş çıkışları kontrollü olarak yapılmaktadır.